
FRIHANDEL BEGRÄNSAR POLITIKEN OCH SKAPAR VÄLSTÅND

SVEND DAHL

Det räcker inte med att säga att ett EU-medlemskap är den logiska följderna av moderaternas grundläggande syn på samhället. Vi måste diskutera såväl integrationens konsekvenser som om ett medlemskap verkligen leder till ett liberalare samhälle.

S tatsvetaren Nils Karlson har i avhandlingen *The State of State* visat hur den stora staten uppstår som ett resultat av spontana processer, eller som en oavsiktlig konsekvens av mänskligt handlande. I avhandlingen identifierar Karlson två processer, av typen "osynlig hand-förklaring", som varit drivande i välfärdsstatens framväxt, nämligen *självgodhetens* och *opportunistens* logiker.

Välmenande politiker

Grunden för självgodhetens logik är de problem som finns i varje samhälle, exempelvis risken att bli arbetslös, sjuk eller handikappad. Välmenande politiker finner det givetvis naturligt att använda politiken för att lösa dessa problem och skapa "det goda livet". Emellertid är de mål som politikerna sätter upp ofta

SVEND DAHL är ledamot av diskussionsstyrelsen för Moderata Ungdomsförbundet i Västmanlands län.

omöjliga att uppnå på politisk väg, vilket leder till att de ursprungligen välmenade reformerna får oavsiktliga konsekvenser i form av nya problem, som i många fall är värre än de ursprungliga problemen. Detta föranleder politikerna att genomföra ytterligare ingrepp, vilket får nya oavsiktliga följder och så vidare. Opportunistens logik anknyter till de teorier som framlagts av public-choice-skolan. Utgångspunkten är att politiker, väljare och andra aktörer på den politiska scenen agerar i syfte att befrämja sina egna intressen. Allteftersom de politiska ingreppen ökar i betydelse blir det viktigare för olika aktörer att använda politiken som medel för att tillfredsställa sina intressen. Detta får till följd att även opportunistens logik tenderar att förstärka sig själv. Mitt syfte med denna artikel är att visa hur förekomsten av frihandel påverkar dessa processer, en fråga som inte minst är av intresse då den europeiska integrationen diskuteras.

Närmare analys saknas

Utan tvekan förtjänar denna fråga att tas upp för diskussion inom moderaterna, vars europadebatt, trots försök på parti-stämman att formulera ett förslag till moderat politik i Europa, inte förmår att gå djupare än att konstatera att ett medlemskap i EU är en logisk konsekvens av moderaternas grundläggande syn på samhället. Någon närmare analys om hur EU skulle befrämja ett samhälle där den politiska makten rullas tillbaka till förmån för individ, marknad och civilt samhälle ges emellertid inte. Inte heller bemödar man sig att närmare studera effekterna av den förändring av europasamarbetet – i riktning mot en union med centraliserade beslut på bland annat det ekonomiska området – som nu sker. Frågorna som vi måste svara på är huruvida ett EU-medlemskap verkligen leder till att förutsättningar skapas för ett liberalare samhälle samt hur vi skall ställa oss till en fortsatt europeisk integration.

Rösta med fötterna

En förutsättning för att staten skall kunna expandera genom att införa skatter, subsidier och regleringar är att man kan befria sig från den okontrollerbara faktorn som fri rörlighet för varor, tjänster, människor och kapital utgör. Att införa höga skatter och omfattande regleringar i en miljö där det råder frihandel leder till att den inhemska varu- och tjänsteproduktionen förlorar attraktivitet, och ersätts av importerade varor och tjänster. Likaså leder den fria rörligheten till att det skapas

möjlighet att "rösta med fötterna" och lämna det land vars lagar är ogynnsamma. Därmed är det fullt möjligt för ett företag som upplever ett lands politiska system som hämmande för verksamheten att flytta produktionen till ett land med bättre villkor. Således bidrar frihandel, genom konkurrensen från andra politiska system, till att förhindra statlig expansion, då det land som på grund av höga skatter och regleringar inte kan locka till sig investeringar successivt kommer att utarmas välmåttmässigt. Att det blir svårare att införa nya skatter och regleringar innebär också att ett av de problem som public-choices-kolan pekat på, nämligen det faktum att politiken i en reglerad ekonomi tenderar att gynna smala sår-intressen – på bekostnad av den stora majoriteten medborgare – till stor del elimineras.

Bra illustration

Ett exempel på hur kombinationen av decentraliserat beslutsfattande och fri rörlighet för varor, tjänster, människor och kapital påverkar politiken står att finna i USA. I USA konkurrerar sedan länge de olika delstaterna om företag och medborgare. En bra illustration på vilka effekter detta kan få är utvecklingen i Texas och New York; lågskattestaten Texas har upplevt en kraftig tillväxt av företag medan högskattestaten New York känt av motsatsen.

I Europa med en inre marknad, där lönenivåerna och regleringarna på arbetsmarknaden än så länge varierar relativt

kraftigt från land till land, kommer vi utan tvekan att få se en liknade utveckling, innebärande att företagen flyttar sin produktion till det land som har den gynnsammaste lagstiftningen. Exempelvis kan dammsugartillverkaren Hoovers beslut att flytta produktionen från Frankrike, ett av Europas högkostnadsländer, till det mer företagsvänliga Skottland ses ur detta perspektiv.

Minskat välstånd

Genom att låta medlemsstaterna konkurrera med sina olika politiska system inom ramen av ett system med fri rörlighet skulle en successiv harmonisering av förhållandena i de olika länderna ske. Resultatet skulle med stor sannolikhet bli ett samhälle med låga skatter och få regleringar, detta då den potentiella konkurrensen hela tiden kvarstår och därmed risken för att det land vars politiker inför lagar som missgynnar företagande bestraffas genom uteblivna investeringar och på sikt minskat välstånd.

Fritt spelrum

Som exemplen ovan visar skulle fullbordandet av EU:s inre marknad vara ett steg i rätt riktning för alla som vill uppnå ett samhälle med en mindre politisk makt. Ett avsevärt problem är emellertid de strävanden som idag dominerar EU. Istället för att tillåta en naturlig harmonisering genom konkurrens mellan olika politiska system önskar man inom EU fatta centrala politiska beslut om harmonisering av förhållandena i medlems-

länderna. Att på så sätt harmonisera skattesatser, skattebaser och regleringar innebär att man sätter den naturliga konkurrensen mellan medlemsländerna ur spel och därmed de positiva effekter som den fria rörligheten förde med sig. Frihandel kombinerat med centralt fattade beslut leder endast till att de krafter som driver på statens expansion återigen får fritt spelrum, vilket nedan exemplifieras med planerna på en gemensam lagstiftning på arbetsmarknadsområdet.

Intervenera med subsidier

En dylik lagstiftning skulle föra med sig att de länder som idag har låga löner som sitt främsta konkurrensmedel skulle få försämrade konkurrenskraft, då de tvingas att anpassa sig till en lagstiftning skapad för länder med helt andra industriella strukturer och en annan, högre, lönenivå. Följden av detta skulle bli att stora delar av industrin i de länder som tvingas höja lönerna skulle slås ut, med arbetslöshet som följd. Arbetslösheten skulle sedan föranleda politikerna att intervensera med subsidier och nya lagar – den process som Nils Karlson betecknar som självgodhetens logik har startats. Tydligt är att en sådan politik inte skulle befrämja välståndsutvecklingen i Europa – och i synnerhet inte i de sydeuropeiska länderna.

Stora spänningar

Även den europeiska monetära unionen kan belysas ur detta perspektiv, då den av flera skäl skulle föra med sig negativa

konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen i Europa. På grund av olikheter i de ekonomiska strukturerna ligger EU-länderna olika i konjunkturcykeln. Det medför att exempelvis ett starkt Tyskland skulle hålla upp värdet på den gemensamma valutan, till förfång för länder som ligger annorlunda i konjunktureren. Inte heller tas hänsyn till förändringar på världsmarknaden som kan slå hårt mot en särskild region. Ju större område en valuta täcker, desto mindre blir känsligheten för förändringar i en region. Den ekonomiska utvecklingen kommer säkerligen inte att se exakt likadan ut i hela Europa, varför en gemensam valuta skulle skapa stora spänningar och hämma välbefindandesutvecklingen.

Begränsad politisk makt

Låt mig sammanfattningsvis konstatera att frihandel skapar hinder för politisk expansion. Detta förutsätter dock att det råder fullständig konkurrens mellan olika politiska system, och att de nationella och lokala besluten inte kan ogiltigförklaras av beslut fattade på en överstatlig nivå. För oss som eftersträvar en begränsad politisk makt är det därför naturligt att hylla alla strävanden efter ökad frihandel, vilket givetvis inkluderar ett bejakande av EU:s inre marknad. Däremot finns det goda skäl att ställa sig skeptisk till de integrationssträvanden som nu präglar Europasamarbetet, både på grund av att de riskerar att eliminera frihandelns positiva effekter samt att de medför risker för att nya handelshinder sätts upp mot omvärlden.